

Remissyttrande över förslag till skrivelsen *Policyramverk för det svenska utvecklingssamarbetet* (UD 2016/09273/IU)

Folkbildningsrådet lämnar här synpunkter på rubricerad skrivelse. Vi fokuserar på folkbildningens och vuxenutbildningens roll i utvecklingssamarbetet i relation till genomförandet av målen i Agenda 2030.

1. Sammanfattning

Folkbildningsrådet

- Välkomnar utgångspunkten att knyta det svenska utvecklingssamarbetet samt Sveriges politik för global utveckling (*PGU*) till genomförandet av *Agenda 2030 för hållbar utveckling*. Vi välkomnar också att Sverige har ambitionen att spela en ledande roll i det arbetet.
- Ställer sig bakom de fem perspektiv som föreslås genomsyra de tematiska inriktningarna i det svenska utvecklingssamarbetet.
- Framhåller betydelsen av att vuxnas rätt till lärande samt utveckling av strukturer och institutioner för folkbildning och vuxenutbildning prioriteras i det svenska utvecklingssamarbetet och att detta perspektiv speglas i policyramverket, vilket inte är fallet i föreliggande förslag.
- Uppmanar regeringen att agera för att Sverige tar en internationell ledarroll i FN, EU och på nordisk nivå för att höja ambitionsnivån när det gäller folkbildningens och vuxenutbildningens roll för att förverkliga relevanta mål i *Agenda 2030 för hållbar utveckling* och *UNESCO:s rekommendationer* för vuxnas lärande.
- Betonar vikten av att stärka de svenska folkbildningsorganisationernas roll i det svenska utvecklingssamarbetet och i genomförandet av *Agenda 2030 för*

hållbar utveckling – både för insatser i Sverige och i andra länder. En strategisk satsning på breddad och förstärkt kompetens och kapacitet i folkhögskolorna och studieförbunden föreslås i det syftet.

2. Inledning och Utvecklingsdagordningen i en föränderlig värld (avsnitt 1 och 2)

Folkbildningsrådet anser att det föreslagna policyramverket som helhet utgör en väl genomarbetad grund för det svenska utvecklingssamarbetet. Vi ansluter oss till den principiella utgångspunkten att ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden och processer ska förstås och hanteras integrerat för att åstadkomma en hållbar global samhällsutveckling. Vi delar synen att Sverige kan göra verklig skillnad genom att ta ansvar för att möta de utmaningar och möjligheter som världen står inför, vilket också kan ske genom att använda relevant svensk kunskap i utvecklingssamarbetet.

Folkbildningsrådet stöder principen att Sveriges utvecklingssamarbete utgör ett centralt verktyg för genomförandet av målen i *Agenda 2030 för hållbar utveckling* liksom att Sveriges politik för global utveckling (PGU) ska ligga till grund för hanteringen av den globala agendan.

3. Perspektiv i det svenska utvecklingssamarbetet (avsnitt 3)

Folkbildningsrådet ställer sig bakom en mångdimensionell syn på fattigdom som, förutom brist på materiella tillgångar, innefattar brist på makt och inflytande över sin livssituation, valmöjligheter och mänskliga rättigheter. Vi delar synen att integrera de föreslagna fem perspektiven på utvecklingssamarbetet i en samlad ansats för fattigdomsbekämpning utifrån ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter.

4. Utvecklingssamarbetets tematiska inriktning (avsnitt 4)

Folkbildningsrådet anser att det tematiska avsnittet *Utbildning och forskning* behöver förtydligas och kompletteras vad gäller betydelsen av folkbildning och vuxenutbildning i det svenska utvecklingssamarbetet. Nuvarande skrivningar är vaga och oklara när det gäller vilken vikt Sverige lägger vid vuxnas rätt till lärande. Här följer våra motiv till en tydlig prioritering av folkbildningens och vuxenutbildningens roll i utvecklingssamarbetet samt förslag på förstärkning av kompetens och kapacitet i svensk folkbildning. Slutligen ger vi några kommentarer till vissa skrivningar i avsnittet.

a) Stärk folkbildningens och vuxenutbildningens roll i utvecklingssamarbetet

Behovet att stärka vuxnas rätt till lärande globalt är mycket stort.

Genomförandet av FN-målen i Education for All (EFA) från år 2000 på vuxenutbildningsområdet är ett misslyckande. Fortfarande kan inte ca 780 miljoner människor läsa och skriva, en siffra som inte minskat nämnvärt på 15 år. Flickor och kvinnor är särskilt drabbade. Organiserat vuxenlärande kännetecknas i ett globalt perspektiv oftast av svaga nationella strukturer, små finansiella och personella resurser liksom låg status. Vuxnas lärande är den svaga länken i det globala livslånga lärandet. Detta tillstånd av stagnation är inte hållbart när främjandet av livslångt lärande för alla är ett av målen i Agenda 2030-agendan. Uteblivna satsningar på vuxnas lärande försvårar möjligheten att genomföra övriga mål i agendan när det gäller till exempel jämställdhet och hälsa.

Ett steg framåt är dock att UNESCO:s generalförsamling i november 2015 antog *Recommendation on Adult Learning and Education* som behandlar vuxnas rätt till lärande i ett brett perspektiv och uppmanar medlemsstaterna att möjliggöra för medborgarna att delta i organiserat lärande för olika syften. Det globala nätverket för folkbildning och vuxenutbildning, International Council of Adult Education (ICAE), har medverkat i UNESCO:s arbete. De definitioner, mål och åtgärdsområden som anges i rekommendationen innefattar alla former av lärande. Ett övergripande syfte är att stärka förutsättningarna för människor att påverka sin livssituation och att delta i samhälls- och arbetslivet.

Rekommendationerna stämmer väl överens med Sveriges nationella policy för vuxnas lärande och kan vara ett underlag för svenska insatser för genomförandet av relevanta Agenda 2030-mål i en global kontext.

Men det måste sättas kraft bakom orden. Folkbildningsrådet anser att Sverige kan och bör stärka sina insatser för rätten till folkbildning och vuxenutbildning i det svenska utvecklingssamarbetet. Här kan Sverige göra verklig skillnad i ett globalt perspektiv i kraft av kompetens, institutioner och historisk erfarenhet. Sverige ligger i topp när det gäller andelen av befolkningen som deltar i vuxenlärande i olika former. De starka strukturer för vuxnas lärande som byggts upp i Sverige, där folkbildningen utgör en central del, har tjänat vårt land och de enskilda medborgarna väl. En hög utbildnings- och bildningsnivå i befolkningen är och har historiskt varit en framgångsfaktor för en hållbar samhällsutveckling socialt, politiskt och ekonomiskt. Folkbildningens nära band till civilsamhällets organisationer är en kraftkälla som är unik i utbildningsvärlden.

Folkbildningsverksamheten bidrar till att stärka demokratin och den sociala

sammanhållningen, men också människors egenmakt och förmåga till egen försörjning liksom till omställningar på arbetsmarknaden. Dessa generella erfarenheter är relevanta i ett globalt utvecklingsperspektiv.

Folkbildning och vuxenutbildning är verktyg för att nå mål i Agenda 2030 kring till exempel fattigdomsminskning, jämlikhet, jämställdhet, mänskliga rättigheter och folkhälsa. Folkbildningen är betydelsefull för att stärka civilsamhällets organisationer både nationellt och internationellt. Få andra länder är aktiva inom detta fält. Paradoxalt nog har de omfattande satsningarna på folkbildning och vuxenutbildning i Sverige ingen motsvarighet i det svenska utvecklingssamarbetet. Pedagogiska metoder hämtade från folkbildningen används i viss utsträckning i svenskt biståndsarbete av olika aktörer, men satsningar på att bygga hållbara strukturer för folkbildning och vuxenutbildning i samarbetsländerna saknas. Kompetensen i folkhögskolor och studieförbund tas i för liten utsträckning tillvara.

Med policyramverkets inriktning mot en långsiktigt hållbar samhällsutveckling anser Folkbildningsrådet att Sverige kan ta en internationell ledarroll för att höja ambitionsnivån när det gäller folkbildningens och vuxenutbildningens roll för att förverkliga målen i Agenda 2030 och UNESCO:s rekommendationer. Detta bör ske såväl genom bi- och multilaterala biståndsinsatser som på politisk nivå inom FN, EU och i det nordiska samarbetet. Sverige bör också stödja representativa regionala och globala paraplyorganisationer inom vuxenutbildning och folkbildning, som EAEA (European Association for the Education of Adults) och ICAE (International Council of Adult Education) vilka främjar målen för det svenska utvecklingssamarbetet.

b) Behov av insatser för breddad och stärkt kompetens och kapacitet för folkbildningens utvecklingssamarbete

Att genomförandet av Agenda 2030 är ett gemensamt ansvar för alla världens länder gör att gränserna mellan inrikes- och utrikespolitik omdefinieras och kan tendera att suddas ut. Detta kan innebära både utmaningar och möjligheter i en svensk kontext. Folkbildningsrådet stöder ambitionerna att stärka den folkliga förankringen för utvecklingssamarbetet genom att värna engagemang och delaktighet hos hela den svenska befolkningen. Folkbildningen och civilsamhällets organisationer är av särskild betydelse för att uppnå detta, bland annat när det gäller att öka förståelsen för lokala och globala samband. Människor på flykt undan krig och förföljelse belyser tydligt behovet av en hållbar samhällsutveckling i ett globalt perspektiv. Kompetenser och erfarenheter hos människor från

andra länder som befinner sig i landet behöver tas tillvara för att synliggöra mångfaldens potential och öka uppslutningen i majoritetsbefolkningen kring det svenska utvecklingssamarbetet. Folkhögskolor och studieförbund är viktiga aktörer som med täta band till civilsamhällsorganisationer, migranter och diasporagrupper har potential att spela en ännu större roll för detta. Det är positivt att Migration och utveckling är ett av temaområdena i ramverket.

Svensk folkbildning kan spela en större roll i utvecklingssamarbetet än idag. Bland folkhögskolor och studieförbund finns sedan lång tid ett engagemang för globala rättvisefrågor, vilket även speglas i kurs- och cirkelutbudet. En utvärderingsrapport om folkbildningens transnationella arbete visar att svensk folkbildning har nätverk och samarbeten med skolor och föreningar i Afrika, Latinamerika och Mellanöstern. Här skiljer sig folkbildningen från de svenska universiteten som i högre grad inriktar sina kontakter och utbyten på den övriga västvärlden.

Även om folkbildningsorganisationer bedriver ett aktivt arbete kring globala rättvisefrågor både i Sverige och andra länder har emellertid folkbildningen som helhet för närvarande en begränsad kapacitet framför allt för globalt utvecklingssamarbete. En av förklaringarna till detta är att fokus inom folkbildningen under senare år i stor utsträckning riktats mot insatser för att minska utbildningsklyftorna inom landet. Folkbildning och vuxenutbildning som strategisk utvecklingsfaktor för en demokratisk och hållbar samhällsutveckling behöver som nämnts få ökad uppmärksamhet både nationellt och internationellt. Folkbildningens samlade kompetens och kapacitet kring globalt rättvisearbete behöver breddas och förstärkas de närmaste åren, framför allt ifråga om folkbildningens roll i utvecklingssamarbete, där insatser från folkbildningen även framgent bör ske med stöd i första hand från Sida. Folkbildningsarbete i Sverige kring global rättvisa och hållbar utveckling, som kan ske både inom ramen för folkbildningsanslaget och med informationsmedel från i första hand Sida, behöver också förstärkas.

Folkbildningsrådet bedömer att om särskilda resurser ställs till folkbildningens förfogande för kapacitetsuppbyggnad under en treårsperiod skulle de sedan kunna avvecklas. Folkbildningen förväntas då ha kompetens och resurser att utgöra en central aktör i arbetet för global rättvisa och hållbar utveckling i Sverige och på den internationella arenan i kraft av sin omvärldskompetens och ökade förmåga att knyta samman erfarenheter av utbildning, demokratiutveckling och stöd till civilsamhället i Sverige och andra länder. Vi är medvetna om att detta är förslag som ligger

utanför policyramverkets skrivningar, men vill ändå aktualisera behovet i sitt sammanhang för kommande planering.

c) Synpunkter på skrivningar i avsnittet Utbildning och forskning

Folkbildningsrådet delar regeringens holistiska perspektiv på utbildningssystemet och det ömsesidiga beroendet mellan utbildningar på olika nivåer. Vuxenutbildning och folkbildning nämns dock uttryckligen endast i samband med vikten av föräldrars kunskap och utbildningsbakgrund för barns lärande, förvisso ett helt korrekt men begränsat perspektiv på folkbildningens och vuxenutbildningens roll.

Folkbildningsrådet menar att det är angeläget att i dokumentet tydligt slå fast att Sveriges utvecklingssamarbete stöder vuxnas rätt till lärande samt att Sverige vill bidra till utveckling av hållbara strukturer och institutioner för detta för att bland annat "stärka kvalitet, långsiktig finansiering och frihet från alla former av diskriminering" (s 35). Detta bör lämpligen anges i Centrala utgångspunkter.

Bland Centrala utgångspunkter bör perspektivet med hållbara strukturer för utbildning tillföras i de två första punkterna explicit. Vi anser också att lärande och utbildning för hållbar utveckling bör finnas som central utgångspunkt med bland annat UNESCO:s Global Action Programme (GAP) och delmål 4.7 i Agenda 2030 som bakgrund. I den andra punkten saknas vuxenperspektivet helt, vilket bör tillföras.

På en punkt, den tredje, nämns "relevant yrkesutbildning" specifikt, det vill säga en specifik utbildningsform. Stöd till relevant yrkesutbildning är självfallet ofta väl motiverat i utvecklingssamarbetet. Men att just peka ut yrkesutbildning som "central utgångspunkt" när inte andra utbildningsområden nämns i avsnittet menar vi inte överensstämmer med det holistiska perspektiv på utbildning och det ömsesidiga beroende som anges under Regeringens bedömning. Deltagande i yrkesutbildning förutsätter dessutom oftast allmänna och specifika förkunskaper. En bred grundutbildning är viktig för att undvika inlåsningseffekter i "snäva" yrkesutbildningar när arbetsmarknadens villkor förändras och så vidare.

För Folkbildningsrådet

Maria Graner

Generalsekreterare